



To afbrudte Halvringe

Taler

Henrik Wergeland

Sted

Eidsvoll

Omstendigheter

"Borgerfest til Forfædrenes Minde"

1 FØR TALEN

(Mel.: For Norge Kjæmpers Fødeland)

5 Opstanden er den gamle Nor,
den stærke Frihedskjæmpe.
Ei Tid og Grav, hvor Mindet boer,
hans Ild har mægtet dæmpe.
Den gnistred stødt Ætens Blod;
10 men ud i fulde Flammer slog,
da paa Eidsevjathing opstod
med Hast den gamle Kjæmpe.

15 Som en Volcan af Mulden Han
i Æten er opstanden;
Haarfagers Krones gyldne Rand
paany omstraaler Panden;
med Thorleifs Lag i Mannaring
20 han sidder paa sit gamle Thing;
St. Olafs Øx, den Seirens Ving,
er ikke langt fra Handen.

25 Kong Barfods røde Vaabenkjol
den gyldne Løve mødte
hans Øie strax. Hakoners Stol

i Throndelagen glødte.

30 Det gamle Maal i Dalen klang,
de gamle Klipper endnu hang,
tre Alen end var Manden lang,
af gothisk Let den Fødte.

35 Han kjendte sig saa grant igjen.
End stod den gamle Hytte.
Ham tyktes i hver Ungersvend
see Einar Thambarskytte.
Saa langt som før i Havet svam
40 Ledandisnæs og Statland fram.
Kun undred det med Sorrig ham
hvi Island vilde flytte.

45 Stirr ei udover Havet saa!
Paa Skum du Hu ei fæste!
Did af din Stormhat, mens den laae
paa Høi, dens Fjedre blæste.
Sku vide Opland, høie Thrand,
50 det seilomperlte Rogaland!
og døv med Rødningsøxens Klang
hvad Ondt de Vaager hvæste!

55 Herhjemme er jo alt som før
du gik indunder Højen.
Dit Haab staar fremst i Tidens Dør;
den gamle Sorg er fløjen.
I Fædrekraft det Fædrenord
60 opstod som Guld uskadt af Jord;
og paa dets Frisinds første Ord
dets Frihed sprang af Bøjen.

65 Normanna-aand, hil i dit Hjem!
Tag ind de gamle Sæder!

Gaa atter paa dit Althing frem,
og i Kong Carls Geleder!
70 I Østens Skodd end Jetter boe.
Da værne Gothen vak sin Ro!
Normænd, den Asathor mod dem
er Fædres Kraft i Eder!

75 "Din Sejerære Oldtid er nu kun Ord.
Din Frihed lever endnu i høje Nord.
I Mindets Skjold, hvor Tiden som i et Speil
kan skue egne Dyder og egne Feil,
sin bedste Viisdom Saga, den Kloge, skar:
80 det Folk, som ejer Frihed, nok Ære har."

Normænd! Det nye, det unge, det gjenfødte Norges Sønner og Døttre! Det er
ikke et Misnøie med disse Tider, en drømmende Forelskelse i de gamle, et Hang
til i disses Storhed at søge Trøst over egne Dages Usselhed, til at hjælpe paa deres
85 Armod ved at kare efter Guldklumper eller Staalstumper i fordums Herligheds
Aske, der lader os fremkalde Fædrenes Storhed i vore Tanker. Vi feire meget
mere derved vor egen Tid. Det er for at den kan speile sig i Fædrenes Skjolde, at
vi ophænge dem! forat maale dens Kraft at vi byde den at prøve Oldets
Rustninger. Vor Tids Borgersind, Tilfredsheden med gode Dage samler os, --
90 men ikke til et Altar opbygget for os selv, men til Forfædrenes Grave, at vi
kunne være alvorlige i vor Glæde, afhøste gammel Tids Lærdomme mellem egne
Dages Sødtale, flette Gravgræs ind mellem Blommerne forat mindes deres
Forgjængelighed.

95 Dertil, ikke til Forfængelighed, er det vi fremkalde Fædrenes Minni, og
fremmane deres Dyder forat disse kunne mønstre vore. Var der ingen Lighed
imellem dem -- forgjæves traadte da disse Masser sammen nær det gamle
Eidsevjuathing, i Norges minderigeste Egn, paa den Val hvor Borgerkrigen
100 udøste sit sidste Blod! forgjæves paakaldte vi de gamle Tidens Aand, naar disse
intet Forvandtskab havde med vore Tidens. Vinden, som nu liig en venligt
hviskende Erindring suser gennem Græsset paa disse Fædrenes Høje, vilde
forfærde os; denne høitidelige Taushed ligne den Blegnen, som overfarer den
vanartede Søn naar Faderen træder ham for Øinene; for Bautaen, i hvis Ly vi saa
105 gjerne hvile, vilde vi gaae afvejen som var den en graa Skygge, der truende reiste

sig fra Højen.

110 Men Held os, at det er anderledes. Disse Minder tiltale os. Ingen Skræk fæster
sig til disse gamle Grave. Disse Skygger synes os nærmere befrændede end
Mellemalderens forglemte,
som levede under Fædrelandets Fald uden at see dets Gjenopreisning. Vort
Norge og Fortidens Norge synes som to afbrudte Halvringe, der passe paa det
115 nøieste isammen; Mellemalderen kun som den uægte Lodning, som vi bryde
væk forat hele de ægte Led. Med Følelse af disse Dages Hæder, med Erkjendelse
af andre Nationers, er det vi byde Gravene aabnes, deres Herlighed opstaae i de
Levendes Minde.

120 Ingen Tid skylder sig selv alene alt, eller er uden dyrebar Arv fra de svundne.
Det der gjør den glimrende tilhører maaskee mest den selv, men
Hovedtrækkene, Grundegenskaberne gjenkjende vi fra forgangen Tid. Denne
har da Deel i hiint Glimrende ligesom Margen i Bladpragten og Blommerne.

125 Dette gjenfødte Norge, dette, som synes at have ved ingen anden end Guds
Bistand givet sig for nylig selv den Høihed og Hæder hvormed det pranger
mellem Landene, at udbølge af
130 egen Ungdomsfylde Hundredetusinder og Hundredetusinder over Dalene, og
at have kjøbt sig sin Lykke selv for Lidelser og Opoffrelser -- selv Dette skal
erkjende, at mange af Rødderne til disse Fortrin gaae indunder hint Old, om
hvis Grave vi ere forsamlede, ja at det har større Deel deri end de mellemliggende
med Ulykker og national Vanære mærkede Aldre.

135 Det var ikke alene et Land, skikket til vidtstrakte, men i Mellemalderen ikke
udførte Opodlinger, som vi fra Oldet have modtaget -- fast dettes veldyrkede,
rigtbefolkede Bygder, hvoraf vi endog træffe Spoer i vild Udmark liig udslettede
140 neppe synlige Tegninger, endnu staae os for Øine som et Land,
Efterkommernes Flid først skal komme i Besiddelse af i dets fulde Udstrækning,
hvor Hammers Klokker atter skal tone over den rige Stad, Kaupangur reise sig af
Asken, og Sarpsborg, som om Fossen derunder havde reist sig, hvidne i Luften.
Ikke alene dette uryggelige, disse i Jorden skrevne Forjettelser ere os

overantvordede; men Sædkornene til vore herligste Friheder lagde Fædrene i Oldet; gennem dettes Skygger, som de mørke eller glimrende Malmgange i det graae Fjeld, gaae Trækkene af den Charakter, som fortjener og skal værne disse Friheder, Frisindet som fremkaldte dem, Mannavettet, som hegnede om deres
150 Fremvæxt paany, den nationale Selvfølelse, som fryder sig deri -- se disse tilhørte hine Fædre under Stormhattene og med de tunge Stridsøxer i Hænderne; de vare Nordmændenes Ætklenoder, en Sjeleodel, som vel en Tid kunde sættes udaf Brug, men ingensinde fortæbes. Derfor tyktes det Verden et Særsyn, mens det dog var Nordmændene naturligt, at de, saalænge afvante med politisk
155 Frihed, baade fordrede denne udstrakt som Fædrenes og større end Tiden var vant til, og at de færdedes med saa sikker Kløgt paa Thingene, som om disse ingensinde havde været ophørte, som om de ufrie Aarhundreder kun vare en Drøm henilet over Thorleif Lagmands og Thambeskjælfvers Øienlaage, kun et roligt Fravær fra det ene Alherjarthing til det andet.

160

Ak, Medborgere! denne Drøm var lang og tung; dog gik det stærke Aandedrag, og Pulsen slog fuld. Den var frygtelig: Oslos og Hammers Røgdriver vare gjøglende Skygger deri; mellem
165 brudte Vaabenskjolde og Dynger af Menneskebeen laae Knut Alfsons og Herluf Hyttefads Hoveder henslængte: Bødler kivedes med Ørnene om de dryppende Steiler. Den var frygtelig; dog forvirrede den ikke Forstanden. Alle de indsatte Ædelstene faldt under den ud af Kronen; dog blev dens Ring endnu siddende om Issen.

170

En saadan synkende Mellemtid, hvori et Folk synes at fornegte sig selv, dets Kraft at slumre, og med dets udmærkende Dyder Lykken at forsvinde, have flere Nationer end den norske
175 havt; -- ingen dog mere end denne. Det er derfor vi med saamegen Glæde, med en naturlig Drift formedelst det større Aandsforvantskab og Liighed i Forfatning, sætte os i Forbindelse med det ældste Norge. Dets Saga forstaae Vi; men ingenlunde tilfulde hvorledes Ætlinger af disse frisindede Helte kunde saalænge taale Fædrelandets Vanære. Vi
180 springe over Mellemalderen. Vi hverken beundre eller elske disse Nordmænd. Det er kun i Tiden ikke i Aanden de staae os nærmere. Vi finde ikke hos dem vore Følelser for Rigets Hæder, vore Begreber derom, vor Frihed, vor Frihed- og Fædrelandskjærlighed. Vi tale ikke til det Norge, der forekommer os sovende,

185 men til det Levende, hvis Bedrivter staae os for Øine i Sagaen og atter foregaae i
vor Indbildningskraft - det der taler til os i et Sprog, som synes formet efter
Landets og Folkets Natur, og som vi føle Fortræffeligheden af fremfor det vi fik
af de nærmeste Fædre. Vi mene Oldtiden, naar vi nævne det gamle Norge. Vi ile
strax did, ligesom Øiet seer tversover fra Fjeldtind til Tind uden at bøie
190 Synstraalene efter Dalen imellem.

Det er fælleds Dyder, Friheden og dens ejendommelige Dyder, som bevirke
denne sympathiske Lighed. Det er Dyder overantvordede dette Norge fra det
195 gamle Norge hele og med det gamle Præg uforvansket som jordgravet Guld,
opspirende uformærkt som Sæd, der faldt af og blev liggende Vinteren over. Det
er det oprindelige gothiske Frisind, der avlede den ordnede lovbundne Frihed,
som gjorde det gamle Norge herligt i sit Indre og lige herligt om end ikke dets
Krigshæder havde lagt straalende over Havene og Landene; og som udviklede, -
200 idet den var grundet paa Forstand og sedlige Begreber, og nødvendiggjorde
en vis Oplysning og alment Kjendskab til Lov og Forfatning, og aabnede
Geniet, Veltalenheden og Retten fremfor Magten, Sejersbanen paa Thingene, --
Folkets aandelige Evner, selv før Christendommen, mere end man almindeligt
troer om slige Tider, og paa
205 samme Maade, efter samme Grund, som de udvikledes hos de to Sydens Folk
(Græker og Romere) der meest have vundet al Efterslægts Beundring.

Men nu har Nordmannafolket faaet samme drivende Kraft. Med Friheden, der
210 opstod i de sidste Tider, ere dens Dyder gjenkaldte til Livet. Dette er nødvendigt
som at Ild maae lyse og
varme, som at Solen maae straale. Oplysningssands, Kappelyst imellem
Aanderne, forhøiet Fædrelandskjærlighed, Borgersind, Ærbødighed for Loven,
-- den høieste Myndighed, Nordmannaoverkonning, -- se disse ere lette at
215 opdage som udstraalede af Friheden; men flere komme dog med den, om vi end
ikke see Forbindelsen. Vi see dem som Rødmen paa Fjeldene skjøndt Solen end
ei teer sig. De komme med den som Kjernblommerne, der droge sig til Bunden
da Solen dalede, men som atter hæve sig svanskjære over Vandspeilet naar den
brænder paany.

220

Hermed være ikke sagt, at disse Dyder ganske vare vegne fra Ulykkestiden, som

taalte, at Fremmede herskede i Landet. Tappre Mænd vare Rødkjolerne ved
225 Norderhoug, i Høland og
Halden; tappre Mænd Hvidkufterne i Kringen; og de graa Kaputter have jo
ladet Blaamyrstallen bevæge sin Top i Sejersskrig. Og tappre Mænd have ialfald
Evner til Frihed. Heller ikke manglede de hvad der gjør værdig dertil, nemlig det
Retsind, den Fædrenelandskjerlighed og naturlige Forstandighed, som aldrig
230 har manglet de gothiske Stammer.

Men Sands for gothisk Frihed, for det gamle Riges Betydenhed var bortvegen
fra disse Digerdødens Efterladte. Kronen, Selvstændighedsmærket, var denne
fordum saa stærke Samsons gyldne Haar. Med den veeg den sidste Kraft, og
235 bunden maatte Helten male Meel for sine Fiender. Om end aldrig den politiske
Frihed var gaaen forloren, de Træk tabtes, som danne den udmærkede
Folkecharakter -- en Kjendsgjerning er det dog, at denne sedlige Selvstændighed
ikke før i de sedneste Tider, og egget af Ulykker, krævede og modnedes til at
afføde den politiske Selvstændighed, og at den forhen ikke besad dennes Dyder.
240 Ja, Folkecharacteren omsluttede Træk -- i sig selv agtværdige og udrundne af
urgothisk Trofasthed - som meget mere forhalede Befrielsen. Det forøger da
ikke vor Agtelse, at Kræfter udenfra maatte medvirke til at nærme denne, at
Ulykkers Tyngde og Fienders Spot maatte egge den bundne Helt til at omstyrte
Templet hvor han trælledes og hvor Eenvælde-Afguden dyrkedes. Men det
245 kunde maaskee ikke være anderledes.

I lang Tid lignede det norske Folk de forfærdede Efterladte i en Familie, hvor
Døden har raset. De samle ikke Sindet i den første Skræk. Endelig drage de Een
efter Een ud i Verden; og altsom de bygge sig selv Huse, udslettes det fælleds
250 gamle af Tankerne. De samles kanskee atter der, men kun i Forbigaaende. Man
taler vel om hvor godt der var tilforn; men man græder ikke mere, knuger ikke
Dørposterne mere ved Adskillelsen. Hver iler atter til sit, did Vanen driver. Det
kunde maaskee ikke være anderledes.

255 Vor Tids Uafhængighedsfølelse; der fortærer Tanken om fremmed Tryk ilsomt
og aldeles som Flammen Glofnugget, har ikke let for at dømme. Det er vist, at
Guds Vilje med Norrige er bleven fuldbyrdet. Og ihvordan det var, mens Staten
var forsvunden, tvivlede dog ingen om at Nationen levede. Tiden aad end mere
forgjæves paa Nationalcharaktermærkerne end paa Bautaens dybtfurede Runer
260 og paa Fjeldenes Takker. De vare for mærkede til at de kunde udslettes af
ensformige Aar -- det der dog er skeet med andre Nationer, som berøvedes

Selvstændigheden. Skulde noget være forsvundet af dem, da maa det være den ildige Fyrighed, der laae i den gamle Nationalcharakteer som Funker i Staalet.

265 Forgjæves udvandedes denne forøvrigt med fremmed Blod. -- Ligesom de mærkeligste Træk af Oldsproget vedligeholdtes mellem Bønderne, hvortil det egentlige Normannafolk da var indskrænket, saaledes vedligeholdtes og mellem dem alle de Træk af Oldnordmændenes Charakteer, som ikke tog Næring af den politiske Frihed. Men disse manglende laae slumrende i denne; med denne bør
270 vi troe Oldets Fædres hele Sjelsbeskaffenhed gjenoplivnet. Tør og hænde hiin Livlighed vender tilbage som Farverne i de mulmklækkede Planter, der udsættes en Tidlang for Lyset.

275 Frihedssindet udgjorde dog for stærk en Aare i Nordmandens Væsen, til med et at forsvinde med Friheden. Det laae endnu længe over mange Gemytter i det sjunkne Norge ligesom den glødende Rødme i Skyerne over den nedbrændte Stad. I Knut Alfsons og Hyttefads, i de mange Adelsmænds Blod som med disse gik under Christians
280 Bøddeløx, glimrede endnu Gnister deraf. Den fortørnede Patriot reiste sig ogsaa under Olaf Engebrethsons Bispekaabe. Mange norske Hjerter sloge varmt for Sturernes Sejerlykke i Sverig.

Jeg nævnte Adelsmændene, som Blodvidner for Selvstændigheden og
285 Uafhængigheden - delte da ikke Bondestanden, hvis Blod som Sved altid maa være rede til at flyde, denne Ære? Mænd! til en Landadel, som Tid efter anden havde udviklet sig af Bondestandens Mægtigste, men og afsondret sig fra denne glemmende sin Oprindelse, var dennes politiske Magt og derved lidt efter lidt Sandsen for al Deeltagelse i Styrelsen og Dygtigheden dertil gaaen over allerede
290 før Foreningen med Danmark. Derved var denne og dens Ulykker forberedte, Frihedssindet og Følelsen for Rigets Hæder udslukket i Folkets Kjerne selv. Digerdøden, at Geistlighed og Adel bemægtigede sig en altfor stor Deel af Landgodset, den derved bevirkede Armod, forøget ved Udlændingers Handelsaag, Udsugelser, Bortledningen til fremmed Rige af Statsindtægterne
295 fuldendte en saadan Forandring hos Massen af Folket, at vi, med de gjæve Fædre i Tankerne, ikke skulde gjenkjende det, om ikke et ubetvingeligt arvet Hang til personlig Frihed samt Besiddelsen af enkelte borgerlige Særrettigheder fremdeles havde givet det et udmærkende Særkjende.

Ogsaa disse enkelte Frihedslevninger, som lod Nordmændene mindre opdage og føle det gamle Riges Aag, vare da Arv fra Forfædrene? De skyldte disse, at de dog
305 hedte frie Mænd,
mens Riget ikke længer var frit. Med Kronen turde fremmed Magt skalte; men Odelen i Bondens Haand turde den ikke røre. Embederne stode aabne for de fremmede Herrer; men mellem disse og Bondegodset var Odelsretten en uoverstigelig Vold. Inden den holdtes Æterne vedlige. De kolde Øxegge bag den
310 kjølede fremmed Adels Lyst efter de vene Vidder om Mjøsen, om Randsfjorden, om Thyrifjorden og langs med de store Floder. Taarnene turde de bøje i Byerne, hvor lidet norsk Blod rørte sig; men vel vogtede de sig for at bøje den norske Bonde under den Livegenskabets personlige Trældom, som knugede Bonden hjemme hos dem selv, ja næsten over al Europa, mens den
315 forlængst var forviist fra Norge. Tempelmalmen turde de udtage, men ikke Malmen af Bondens Haand. Efter gammel
Sed var han bevæbnet, og æskede at agtes for og behandles som en fri Mand.

320 Der levte da med hine Frihedens Levninger, som gjorde sig gjældende i det daglige Liv, og derfor indgroede med Slægterne, ogsaa Rester af Frihedssindet? Ja, de overraske os som de
Sommerens Blomster der stundom træffes om Høsten og rødme frem af den tynde Sne. Ja; men Trangen til større, til meget Frihed, Almeenfølelsen for det
325 hele Riges Velvære og Hæder
var forsvunden -- deri vare Mellemalderens Nordmænd vanslægtede fra Oldets. Deri, at vi have den, at vi glødes sammen deraf til eet Folk af een Aand -- deri er det større Forvantskab
imellem Oldet og Os.

330

Medborgere! deri -- i Almeenfølelsen for Norges Velvære og Hæder, i samme Frihed, i samme Sands derfor og Dygtighed dertil, er Forvantskabet mellem Oldets og dette unge Norge, Uligheden med det, der erkjendte et fremmed
335 Herredømme. Det vilde være os umuligt. Dette er nok til at gjøre Skillet. De gudbrandsdalske og østerdalske Bauner, Haldens store Baune har lyst herligen over det sjunkne Norge; Anna Kolbjørnsdatters Halmflamme har blusset sig i Natten Stjernens Evighed til, Kruses Carabiner have blinket livligen i den mørke Skog. Da flammede vel en vis almeen Følelse af Nationalitet; men den var kun

Nationalstolthedens, Krigshæderens, blussende kort som de Bauner der tændte den. I lange Fredsaar opløstes den. Om lidet taaltes af andre Riger, af det Medforbundne taaltes Alt. Egenkjerlig var hver Mand nøjd med, at han intet leed, og med at de personlige Friheder bestode.

345

Men dette er ikke den Almeenfølelse, den Nationalaand, som er Særkjendet paa det unge Norges Liighed med Oldets, og som forjetter os Fædrenes Hæder -- disse, der erhvervede Nordmændene Ret til bestandig at agtes for en selvstændig Nation, i Feldten lærte Fremmede det, og ved Forfatningen, som tidligen ordnedes til et meget indskrænket Kongedømme, Folket at føle sig selvstændigt lige livligen i Fred som Krig. Denne Nationalaand, vak om Friheden som Ørnen om sin Yngel, omhyggelig om Nationalæren som Den der bestandig pudser sit Klenod, taaler lige lidet af den medforbundne Stat som af hvilken anden. Den blusser vel, men slukkes ikke med Baunerne. Den tændes ikke med dem, men tænder dem. Freden inddysser ikke den, men den gjør Freden tryk. Den gløder ikke alene hos de mere Oplyste, hos Faae, hos dem den opblomstrende Stat nedryster sine Velgjerninger rigest over. Den findes hos Alle. Det maatte være et Ribunghjerte, som manglede den. Den gennemtrænger Samfundet, forener dets Classer, meddeler alle Broder- og Medborgernavnet, betegner det gjenfødte Norge -- thi den og Friheden er det som er gjenfødt og alt med dem -- og er Forfatningens Livsaand, Thronens Værn og Frihedens Styrke.

Nærmere er ikke Trefargerne parrede med vort Flag, end den er med Nationalæren. Denne staaer særligen under Almeenaandens, Nationalitetsfølelsens, Nordmannafolkeandens Beskyttelse. De leve og døe med hinanden. Ingen Nordmand tør fornægte den. Den udgjør den Liighed, der kan forenes med Friheden, og som vi tiljuble i vore Sange. Den elsker det gjenfødte Norges trefargede Flag og intet andet end dette. Det er Den, som lader alle Hjerter røres af en Samfølelse, naar Nationalsangene tone, naar der istemmes "For Norge, Kjæmpers Fødeland". Fandtes denne Aand ikke, skulde disse forstumme. Men naar Glæden bryder frem ved Stormandens Bord, naar den simplere Gæst, iførstningen maaskee blændet ved det prunkende Antræk, fremmed Tone har indført, har overtydet sig om at han ikke sidder ved den Konges Bord hvor Alt var Guld -- da bryder ogsaa hiin Følelse frem i Nationalsange. "Boer jeg paa det høje Fjeld" lyder, og Statsraaden forflyttes af sin Indbildningskraft did eller paa "Stranden mellem de rullende Bølger". Tanken iklæder ham den nationale Dragt -- han længes efter Bondens Syssler og

380 Ro -- han hører en hjemlig Bjerk suse og Lurene og Vækkerne i Lien eller seer sig
under et jagende Seil.

Det er Nationalaanden, som farer tonende over disse søde Samstrænge. Det er
den, ikke Fugtelfrygten, som farer klingende gennem Geledet i den punctlige
385 Vaabenøvelse -- denne som er bleven til en Kappeleeg, da Nationalaanden under
sin store Skabelse, udstrakte Værnepligten, og forvandlede Hæren, før afsondret
fra Folket, til en Nationalgarde. Det er den, som opbygger Kongeboligen, som
ikke bliver træt deraf, da den skal være et Kjerlighedsminde for Nationens bedste
som han er dens første Borger, og som reiste Mindestøtten for Krogh den
390 fortjente. Det er Den, som veeklagede i det norske Folks Navn høit imellem
Nationerne over Pohlen. Den fryder sig i Betlernes Bryst over at Kongsbergs
Skatte opvælttes fra Dybet -- i Alles, som synes de faae nok deraf i Tanken, at det
deri gaaer Norge den kjære Moder vel. Den bar villig Opoffrelsen, som fulgte
med Statsforandringerne;
395 og ikke alene de nødvendige -- ingen Æresskilling skulde paahvile Nationen --;
ikke alene dem Tiden syntes at kræve -- sandelig denne Slægt jevnede Vejen for
den Efterkommende og
lagde Hynde til paa dens Sæde. Denne Aand krævede og skabte Banken -- den
Norges Stav -- midtunder Manglerne. Den gav Folket den Trættes Kraft, der
400 springer op af sin Hvile for endnu at fuldbyrde noget, og hvem Solen da
tilsmiler venligst. Den svor hiin uforglemmelige Bededag, at offre Liv og Blod
for Norges Selvstændighed.

405 Den jublede da Carl besteg Hakonernes Throne. Den jubler ved hvert Storting
da Folket bestiger sin. Den gjør Thingmændene, i Riddersdragt eller Kufte, til
broderlige Venner, ihvor
forskjellige dog enige i Grundlovens Urørlighed. Den bringer dem, Mændene
fra Nordcap og Lindesnæs, Throndelagen og Agdur, til at mødes med raske
410 fortrolige Haandslag -- førstegang dog som efter gammelt Bekjendtskab -- og til
at skilles med Vemodets langsomme, kun medgivende hinanden de samme
Ønsker for det fælleds Fædreland. Den fryder Nordmanden, naar han seer
Opodlingen lysne frem i Dalene -- den gjør ham glad som om disse nye Vidder
ere hans egne: disse lysnende Vange, disse nye gulnende Agre ere jo det fagreste
415 Solskin over Norge, hver vunden Plet et nyt Blad i Norriges Krands. Den gjør
Agerdyrkningen ikke til et egennyttigt men til et politisk Virke. Tanken om
Fædrelandets Nytte gaaer foran den plogstyrende Landmand. Tanken om at

Norge skal brødføde sig selv opløfter Haanden, der udslænger Sæden. Spilder
420 Uheld hans Flid, da trøster Nationalaanden ham med den aandige Herlighed
Norge besidder fremfor sædsikkrere Lande, og som synes at trives vel her under
den kolde Pol.

Utallige ere dens Frugter -- Nationalaandens, denne Frihedsstammens Marg,
425 dette alle norske Sjeles Fælleds og Samklingende, saaat de ere til hverandre og til
den som Blade paa samme Træ. Den rignede Høiskolen, den fremkaldte tillive
Selskabet for Norges Vel. Utallige ere dens Frugter; men en af de fagreste
Blommer, den udskjød, var den nationale Frihedsfest, der aabner sig aarlig i
Majen, uddufter Glæde og udkaster Sæd. Nationalaanden skabte den. Den var
430 Tegn til Nationalaandens Modenhed. Nationalaanden feirer den, og feires
derved. Den, ikke Pragten, gjør Høitideligheden derved. Den, ikke Bagerne,
gjør Glæden. Den, ikke Nysgjerrigheden, samlede os; thi Fædrenes Minde var
den kjært.

435 Saadan er den Almeenaand, som betegner og maa betegne det gjenfødte norske
Folk. Det var kun løse Træk af den jeg skildrede; men forgjæves som at vise en
Ørn i en Haandfuld Fjer -- ; den kjendes som Christindet af sine Gjerninger,
dens Virkninger ere utallige som Solens, og selv skjuler den sig i vore Hjerters
440 Inderste, klar der for os Selv, men uudtalelig som det Helligste.

Men saadan opsteg den af Fædrenes Grave. Den forbinder Os og kommende
Aldres Vugger med dem. Det er den samme Aand, som gjorde det gamle Norge
445 stort, der nu skal gjøre det
lykkeligt, og som alt erhverver det en indre Storhed, større end de affaldne
Statholderskaber i Øst og Vest. Ikke Krigens; men den Kraft som er viis, og ikke
lægger Mandemodet og Krigsdygtigheden bort i Freden, ikke glemmer
Bjarkemaalet med gode Dages Honningdugg i Munden: Den der i Hakon
450 Adelstein skiftede Norge 19 Fredsaar til, mens dog Qværnbideren blinkede
vedsiden; -- som blottede Gyldenhjelman, da der raabtes om
Nordmannakonningen i Slagstormen, slog paa Rastarkalf og Stord, men vandt
dog Jämtland og Helsingialand ved Kjærlighed * Den der traadte frem mellem
de fnysende Brødre, de fylkede Hære med Gutorm Sindris Harpe. -- Den der vel
455 med Jarl Erik i den 4de Kamp besteg Ormenlange, men i 16 Aar fredede Norge,
Borger- og Samvittighedsfriheden. -- Den, der førte Nordmannasværdene i

Hafursfjord, i Hjørungavaag og ved Svollder; men som ogsaa gav Olaf Kyrres
Kronguld Glandsen, der fremlokkede Velstand af Klippebunden, Civilisationen
460 under Landødebanneret og Stæderne langs de vilde Strande * Ikke Krigens Aand
alene, men ogsaa den Fredens, som udrakte Hakons Sejerherreaand til Partierne;
som altid stod malt i Sverrers Skjold; og som, mens Kronørnene klotoges inde i
Landet, ofte dalede paa Hvitingsø, og var der som en trætfloien Due at finde *

465 Ikke Lovløshedens Aand -- thi den var fredløs i det gamle Norge bar den end
Kronen, og raadede mindre der end i andre Lande af finere Seder * Finere Seder?
I Agt for Lovene

bestaaer jo Sedlighed, og den var i det norske Folks Fysiognomi mærkede Træk,
470 mens sydligere Folks Sedlighed kun var en flaggrende Rødme. Frankens
prægtige Røverriddere vare ikke saa sedlige som disse Nordboer i Skind og
Kufte, der satte Eidsevjualag som en Fakkkelkrands i det mørke Old, og stode
lyttende om Lagmanden og Dommerne, thi det var Loven, den sande
Folkekonge, som talte paathinge. Denne Aand da, som mælte paa
475 Eidsevjuathing gennem Thorleif Vise og Halfdan Svarte, hiin Høitelskede fordi
Loven var hans den Kronedes Konge -- gennem Kong Adelstein, hiin isandhed
Ædle, og Thorleif Lagmand paa Gule- og Frostethinge; -- som bød Drot at
stevnes tilthinge, Tvekamp og Selvhevn at ophøre, hegnede Eiendom ved Odel
og skarpe Straffe, og gjorde til Mundheld "ved Lov Land bygges".

480 Den den fredsæle Drivtigheds, som gjorde lyst med Øxen i de mørke Jetteskoge
-- og Landet alt før Halfdan Svartes Tider vidtopodlet og godt at være i, -- som
styrede Plogen paa Drotbonden Sigurd Sirs Landeiendomme -- og som hviftede
485 Bjørn Farmands Seil udover alle Bølger.

Den Mandigheds, som udkastede Planen til Smaakongernes Undertvingelse i
den 10aarige Haralds Sjel, og hærkede den deri som Jernet i Formen -- som lod
490 den 14aarige Erik kue de stolte Klerker -- og som bød Sønnerne tidlig at sørge
for sig selv.

Den mandige Frimodigheds, som røstede fra Asbjørn af Medalhuus og fra
495 Sighvat Skjald, da han fremtreen for den harmtændte Konge, tvang Magten at

bøie sig for Sandheden, tæmjede
med Harpens Toner Dødsbeslutningerne som udviklede sig liig ildsomme
brændende Dampe af det glødende Kongehjerte. -- Den der gjorde Sandheden
500 mindre farlig og derved mindre fremmed mellem Mand og Mand, Folk og Drot.

Retfærdighedens, der altid ærede Fiendes Dyder, der -- om den ei kom til
Ordlyd paa Valen mellem de bragende Skjolde -- søgte tilthinge for at tale,
505 dømme og dømmes, og som ikke for
den fnysende Konges Skyld fordømte den Uskyldige. Retfærdighedens og
Høimodets, der lod Erik Jarl beundre og benaade sine tapprer Fiender paa
Dødsblokken -- som igjennem den døende Hakons Mund tilsagde Banemanden
Riget, og lod den krænkede Sigurd Hranesøn falde Fornærmeren tilfode.

510 Nationalæresfølelsens -- ikke Forfængelighedens, der udfoldede Jordsalafarerens
spraglede Silkeseil -- men den alvorlige, som oprørtes ved danske Svends
fornærmende Anordninger, og forstødte ham; -- ikke den hævntændte, som 100
Aar efter brændte Engellands Byer til Soning for Haarderaade, men den
515 retfærdige, som vogtede Landet og dets Besiddelser, som forhøiede Kræfterne i
Svolderslaget, og raabte "Striden bliver skarp, thi der er Nordmænd mod
Nordmænd"; som gav Olaf den Hellige Riget fremfor de Fremmedes
Lehntagere, og afskyede selv Skinnet af Afhængighed.

520 Trofasthedens Aand, hvorfor Norden var berømt, saa Myklegardskeiseren kun
troede sig sikker bag dens Mænds Sværde * den, der hyllede den unge Hakon ind
i Bjerkebeinernes Kapper, da de reddede den dyre Prinds den uveisomme
Østerdal igjennem, igjennem alt Midvinterens Yrveir -- den som udstraalede
525 over Norge i Ung-Reidars Hjerteblod, da han fangede Spydet for sin Konge og
segnede med ham -- og hvis Ære hvilede i Urold, men strakte sine Tinder op i
Thronpillarerne Thjostolf Alesons og Gregorius Dagsøns Skuldre.

530 Mandemodets, der rejste sig ved Davrebordet paa Stord, og i Ølvar Bonde
sprang ensomt frem mod de mylrende Vender i den brændende Stad. Den
Standhaftighedens, som seirede i
Bjerkebeinerne. Fyrighedens, der ikke lod Modet fryse, om de for den gode Sag
vandrede Vinteren igjennem og Norge paa langs og tvers i den dybe Sne paa

Næversaalene -- der styrtede frem i Berserkerne -- og som var Blodet i Fædrene-
Tapperheden ligesom Æresfølelsen var Hjertet * Frisindets og den ædle
Stoltheds Aand, som tyede udover Bølgerne og besatte Island og Øerne, da den
holdt Friheden for tabt -- som lagde djærve Ord i Folketale, og gav Sandheden
540 Mæle som den var til.

Medborgere! af flere end disse ædle Kræfter bestod den Aand, som rørte sig i det
gamle Norge. De vare barske disse Fædre, siges der. Ve os, om denne Barskhed,
naar Hornet gjalder, ei kommer tilbage som et Echo. Mange af de herligste
545 Bedrivter udførtes af onde Mænd, siges der. Hvilke Bedrivter? Krigens? I Blod
kan Bjørnen staae til Bringen. Det blotte Nederlag er
ikke den herligste Bedrivt. Retfærdighed ved Sagen, der strides for, er det alene
som i Kamp ophøier Mennesket over det rivende Dyr. Det er Dyderne, som
under Kamp aabenbare sig
550 ligesom de fagre Fugle der efter det gamle Sagn sværme om i Folgefondens
Snehvirvler, der kunne gjøre den herlig. Og det er ikke den sande Prøvesteen, at
vi beundre og forfærdes, men
at vi ogsaa maae elske. Forfærdende beundre vi Hakon Jarl i den blodige Stavn
under det 3 Dages Slag, blussende af Harme, bleg af religiøs Rædsel i
555 Haglstormilingen, hvormed han troede himmelske Kræfter kom ham tilhjælp,
efter det frygtelige Offer; men Erik Jarl der kjæmpede roligen de 3 Rædselsdage
ud, rolig mens Seiren drejede sig om Fløjen paa hans Skib under Ilingerne, og
som ærede sine tappre Fiender og gav dem Naade -- hans Bedrift er den herligste
-- han er den rette Hjørungavaags Helt, thi ham maa vi ogsaa elske som vi
560 beundre.

Lidenskaberne vare stærke i de gamle Fædre. Der kom ikke alene velgjørende
Varme af disse Flammer, men stundom og Røg, der skumlede mangt et
565 Helteskjold til. Men Dyderne jeg nævnte -- visselig, Sagaen taler -- de havde
Borgerret og Indfødsret i det gamle Norge: mange huuslige Dyder -- ikke alene
Gjæstfrihedens, der boede under hvert Tag -- Menneskekjerlighedens, der
lettede Trællestandens Kaar og frigav den før i andre Lande -- Sands for Saga og
Skjaldskab indflettede sig forskjønnende deri; og som Guldringen Perlerne,
570 omgaves og fastholdtes de alle af en Nationalaand til et Nationalsmykke, som vi
have Vidnesbyrd om at Verden ansaae med Beundring, og som tindrer over
Gravene.

Vi kjende dem alle; thi end er ikke Sagaen glemt omkring Eidsevuathing. Og det mindsker ikke Følelsen af Forfædrenes Hæder, at Kraftens Overmaal udtømte sig altjevnt i Kamp; at

Ærgjerrigheden greb efter Nordens herligste Krone, at Borgerkrigen jog ogsaa
 580 over disse Sletter, hvor den stupede og slukkede en af sine sidste og fæleste Fakler i Vormaa at vi mindes, at vi staae netop paa de sidste Ribungers Grave. Den barske Tid er nedbrændt; -- de ædle Metaller ligge tilbage. Lad ingen fræk Aande blæse i Asken! ingen overmodig Haand søge at rokke selv disse forbrændte Søjler af Hedningetemplet. Som saadanne staae selv Oldets ældste Helte igjen. Men
 585 disse Menneskeaaender var en Ildprøve beredt. Nordens forhistoriske Mulm, hvori Upsalaodins og Asathors Offerflammer og Offernes sprøitende Blod vare som Maane og kringspredte Stjerner, laae paa deres Øienlaage -- dog skulde de opløfte dem til at see Sandheden, og reise Minder om Dyder, som en anden Tid kunde opdage naar det klarnede. Og de gjorde det. Selv Asathor var en
 590 Civilisationens, Uddannelsens Kjæmpe; og han førte Kampen som Jefta for samme Sag mod Cananiterne. Frithjof hin Frækne, Sigmund Brestesøn foragtede en Statsreligion som ikke kunde undvære Overtro, og Haarfagers aldertunge Øje saae den eneste Gud, og offrede ham en Søn med større Ære for sin Sjæl end den Abraham vandt ved at fristes til at lede sin Eneste
 595 til Alteret. I Huset over Seidmændene antændte han en lysere Tids Sol -- den Tids vi her feire. Olaernes christne Baal vare ikke saa skønne. Vi beundre Hedningen med det brændende Had til Overtroen: liig Moses, da Tavlerne faldt ham af Hænderne, over Israel, forfærdedes han over sin Søn, og offrede ham til Sandheden og Loven. Med det Baal udsviedes medet
 600 den værste Overtro, den som husede hos Ondskaben og koglede for den feige Lumskhed.

End en Tid vejede Lidenskaberne hinanden paa Sværdet. Fiendskabet mærkede sin Thingring i Sandet afsides fra Folkets rolige. Christendommens Aand foer
 605 da hen over Heden tildækkende de blodige Spor. Dens Olie stillede Blodbølgerne i mangt et kraftigt Bryst, som elskede Fædrenes Sed. Kun Ærgjerrighedens gik for høje -- de maatte kjæmpe sig til Mathedens Ro. De livlige Nordmænd toge Parti, viede sig en Sag, og kjæmpede for Overbeviisning. Dette var Borgerkrigene. Eftertiden har opdaget fast Kjerne i deres Kraft, men
 610 ogsaa Ærgjerrighedens Orme, som søge den bedste Frugt.

Vi elske ikke deres prægtige Flammer; men vi opdage dog midt derinde Dyder i

Ildprøven, den herlige Sverrer styrende dem liig en Guddom Elementerne, den
615 frosindede Magnus Erlingsøns vakre Gestalt, Dagfind Bonde fast i sit bristende
Castell -- vi høre de trofaste Bjerkebeiners Kampraad for Kongen af Sværdsiden,
og Hakon Sverrersøn med arvet Sejer i Hænderne at tale Fredsord; vi see Hakon
Hakonsøn dæmpende med Forsoningshaanden de sidste Flammer, saa ingen
andre lyste end Nordmannakonningens Skarlag.

620

O, Nordmænd -- hvad Under om vi elske Sagaen? om vi samles for at feire
Fædrenes Minde? Sandelig intet Folks Historie fremstiller en saadan
Kongerække af ædle Mænd; og vi slutte med Sikkerhed derfra til Folket, om end
625 Sagaen ei nævnede de Mange fra Jarlen og den fribaarne Bonde til Trællen som
frelste sig ved Bedrivt. Elske vi Sagaen, jeg mener særligen som den taler i Snorre
Sturlessøns udødelige Skrivt, der alene er det herligste Minde over hint Old, ja
herligere end Nidarosdomkirkens Kuppler -- da gjøre vi den til et
Huusklenodium! Den er Nordmannafolkets Adelsbrev imellem Nationerne.
630 Vist som Bibelen findes den i Husene! Disse To være Højsædernes Gudebilleder
som Odins og Thors fordum. Og sandelig Sagaen er det; thi det Guddommelige
i Mennesket har deri speilet sig klart og uforgjængeligen. Elske vi Sagaen, da er
det et godt Tegn paa at Nordmændene ikke blues ved Fædrene, men tør see de
gamle Helte i Øinene. Denne Udødelighed i et ærefrygtfuldt Minde skal hue
635 dem, og de skulle selv berede sig en Saga.

O! Tanken fører mig fremad et Aarhundrede. Kun det -- har alt dette Norge
vundet sig en Saga? Ha, hvor Skogene staae som Øer mellem alt det grønne
640 Land. Som Kindernes stigende
Frydrødme har Opodlingen udvidet sig opad Aaserne. Som høithvalte glade
Øienbryn har deres Skoge opbuet sig. Folkemængden er en halv Gang større end
i Hakon Hakonssøns Tid.
Klokkerne tone i det gjenrejste Hammer. Flodskibsfarten gaaer. Ogsaa ved
645 Eidsevjua en Stad. Ingen fremmede Kornskuder stevne op gennem Folden.
Men om Agdenæs styre Islændere ind. "Ha, Kjartan, velkommen til Nidaros!"
"Jeg kjender Indløbet." "Nu staaer det vel til i Island, det udsvømmede Norge."
"Friheden udkaster sine Flammer høiere end Hekla." "Begynde Skjaldene ikke at
synges efter Althingets Aabning?" "Som Fuglene med Vaaren!" Farvel Broder
650 Islænder! Vinden tager ham -- den samme som fylder Bergens Vaag med alle
Europas Flag. Og det gamle Oslos Datter Christiania ligner ikke mere den

opblomstrende Spædjomfru mellem Europas Hovedstæder. I fuld Blomstring
har den allerede omarmet Kongeboligen, kastet sit Slør af Haver højere opad
655 Dalen; og ladet som Perlesnore skinnende Boliger indringe Vikerne.

Inden da har Norge bestaaet en Kamp frygtelig som Fædrenes med Jothunerne.
Fostbrødrene have blandet Blod sammen. Men Kampen var kun Kraften der
660 pressede Buerne tilsammen,
over hvilke end herligere Aldre gaae. Det vi ahne idet vi kaste Øinene til Fjeldene
om Baunerne endnu staae der, er skeet. Bruddet er brustet ud efter den Revne vi
saa i Jorden; men nye grønne Dale bølge hen derover. Da -- ogsaa denne stolte
Tid maa hædre det gamle Norge. En næsten rodløs svævende Klattreplante
665 skulde denne høje Udvikling være om dettes Aand ikke fandtes derunder. Den
er Kometernes Kjerne -- sednere Tiders den prægtige Hale den udfolder
igjennem Rummene. Da -- jeg seer et kneisende Minde i vor Bygd ved det Sted
hvor Fædrenes Aand rejste sig, hvor Frelsen fødtes. Vor Tids Minde feires af
dette fuldt forherligede Norge. Det afryster sine Blomster paa vore Grave. Det
670 kalder den et skjønt Mellemlid mellem sig og Oldet. Det ærer Gravkorsene, der
nævne hine Rigsforsamlingens Mænd, som Bautaer, Huset hvori de samledes
som et Frihedens Betlehem. Det tykkes, at der ikke er langt imellem Hakon
Hakonssøn og Carl -- ikke længer end imellem to Tinder af samme Alprække, og
end rimeligt er forat to hinanden lige kunde i Afvexlingernes og Ulighedens
675 Verden vise sig paa Thronen; -- snart som Ganger Rolfs Æt blev Franker er
Carls
bleven Gothe; og den agter sit Stamhuus at være Frihedens -- det vor Lund
beskygger -- det, Norge altid vil regne sin Herlighed ifra.

680 O Medborgere saaledes! Lader os ile denne Tid imøde, men erkjende, at vi
begynde vor Fart fra Fædrenes Grave! Lader os ile den imøde: Frisindet udfolde
sine Vinger! Tænder den
Fædrene-Fyrighed! Oplysningen udspænde sine ilende Straaler! Trægsindet ligge
685 tilbage med de klodsede Ankler afhuggede! Redeligheden vandre saa dens Trin
høres i Verden! National-
aanden opløfte os, men ogsaa over Spliden og Hadet! Alle disse Seil paa Ærens
Snekke, som bar Fædrenes og skal bære vort Norge mod lyksalige Tider udfolde
sig! Fædrenes Minde er
690 dens Ballast, at den gaaer sikkert! Som Skum efter sig efterlade den

Forfængeligheden, Fordommene, Veksindet, Usedlig-heden og
Umaadeligheden, der har suget saamegen Kraft, fordrejet saamange af de vakke
gothiske Ansigtstræk til modbydelige Masker, og som maa rødme for de gamle
695 Fædre med Mjødhornene!

Saaledes, det unge Norges Borgere! lader os ile Fremtiden imøde! Den være os
nær gjennem Daad, som Forgangenheden gjennem Sagaen. Den er det Vest,
mod hvis gyldne Skyer vor Dag daler for at føde en ny; Oldet det Øst, hvori vor
700 Sol stod op. Forgangenheden og Fremtiden ere vore Dages Seierbues Pillarer.
Rivende Strømme gaar derunder -- Ragnarokerske Kræfter drøner i Dybet; dog
vandrer det unge Norge freidigt som Heimdall derover, og dets vaagende
Gjallarhorn høres af Verden.

705 Saaledes Medborgere! Vor Kraft tilhører Tiden, vort Haab er en Blomst der
allerede dufter frem af Fremtiden, en glimrende Tinde der allerede rager frem af
dens Storhed. Men Oldets Storhed staaer heel for os med alle sine
kronstraalende Tinder -- skulde da ikke Mindet gaa ind i sin Festhal?
Normanna-Aanden bestige den Borg hvorfra den herskede, og atter besøge det
710 Huus hvor den fødtes og voxede?

EFTER TALEN

715 Nordmanna-Aanden ei opstod,
igjen at gaar tilhvile.
End syder vilde Jothuns Blod,
og Bjarmen hvæsser Pile.
Da tør han ikke sidde kvar;
720 og anden Ro ei Aanden har
end seilende Ørns, som Skyen skar
paa spændte Vingers Hvile.

725 Svæv stil saa over Kongens Børn!
bedæk det dyre Rede!
I Skyen mød den kløvte Ørn,
og Jothunbjørn paa Hede!
Da regner Blod af Luften ned,

da rødmer Sne, Iis damper heed;
thi det var Nordens Kraft som stred,
for Drot og Land at frede.

735

Men selv mens Bannret hænger paa
sit Spyd, som Blomst der slumrer,
mens endnu ei i Torneaa,
den Skjebnebrønd, det skumrer --
740 endnu, ja før Carlidens Sværd
fremst flyger i den Sejersfærd
som Blivets Lyn foran vor Verd
igjennem Taager lumre --

745

Mens Fredens Manna sidder paa
Carls Spiir, og Oscars Klinge
end hænger stille som den blaa
forelskte Dues Vinge --
750 Nordmanna-Aand endda til Strid
mod Jothunsind og Jothunid!
End Jetter tør fra gammel Tid
herhjemme Huus sig tvinge.

755

Af Jothunmulm Uvidenhed
er født -- ei blot paa Fjeldet,
men midtpaa Vangen lys og bred
den Jette djærv har tjeldet.
760 Det træge Sind er Jetteblod,
der gaaer som Dynd fra Hjerterod.
Det bruser Gothernes imod
saa raskt som Fossevældet.

765

Til Dødsenskamp, skjøndt uden Blod,
Nordmanna-Aand mod Jetter!
Da du forsvandt, den fule Rod

770 sig videnom udbredte.
En Jette gram er Borgertvist.
Tør hænde findes her og hist
jothunske Trælsind -- ha, forvist
mod dig de Vaaben smedte.

775 Med Østens Jothunæt i Pagt
Som gamle Frænder gangne
midtpaa hiin Kampens Dag med Magt
de bryde ud som Fangne.

780 Derfor, Nordmanna-Aand, du før
Forræderne tilintetgjør!
Med hine østenfor din Dør
i Pagt de ere gangne.

785

Kilde

"Henrik Wergeland: Samlede Skrifter, del IV, bd. 2", s. 95 - 115.

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/to-afbrudte-halvringe>

790

795

800

805